

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
ВІЙСЬКОВО-ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
Кафедра загальновійськових дисциплін**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник кафедри

загальновійськових дисциплін

полковник

Станіслав КОРОЛЬОВ

« _____ » _____ 20____ р.

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА

з початкової дисципліни «ТАКТИКА (у т.ч. тактика дій військ НАТО)»

Модуль №1 «Механізований батальйон (рота) в основних видах воєнних дій тактичного рівня»

Тема 3. «Механізований батальйон (рота) в наступальному бою»

Лекція 1. «Участь механізованого батальйону (роти) в стабілізаційних діях військ»

Харків

Лекція 1. «Участь механізованого батальйону (роти) в стабілізаційних діях військ»

Навчальний потік: 1М курс інституту

Час: 90 хв.

Місце: лекційна аудиторія

Навчальні та виховні мети:

Вивчити:

- основи спеціальних військових дій підрозділів;
- тактику дій підрозділів під час участі в стабілізаційних діях військ.

Виховувати:

- сформувані високі морально-психологічні якості;
- широкий тактичний світогляд;
- зацікавленість щодо вивчення навчальної дисципліни.

Навчальні питання і розподілення часу

№ з/п	Зміст занять, навчальні питання	Час, хв.
I	Вступна частина	5
II	Основна частина	80
	1. Спеціальні військові дії загальновійськових підрозділів під час їх участі у стабілізаційних діях військ та протидиверсійній операції	40
	2. Участь підрозділів Сухопутних військ Збройних Сил України у стабілізаційних діях військ	40
III	Заклучна частина	5

Навчально-матеріальне забезпечення:

1. Медіапроектор Inphocus;
2. Презентація за темою лекції, підготована за комп'ютерною програмою Microsoft PowerPoint;

Навчальна література:

1. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України. Ч. II. Батальйон, рота. – К.: Ком. СВ ЗСУ, 2016. – 217 с.
2. Тактика: підручник / В. В. Вішняков, Г. А. Дробаха, А. А. Каленський, Є. Б. Смірнов – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. – 735 с.
3. Тактика загальновійськових підрозділів: Навч. посібн. – К.: НАОУ, 1998.
4. Тактика (рота, батальйон): Підручник. – Одеса: ОдІСВ, 1997.
5. Рекомендації механізованим підрозділам щодо дій на полі бою в сучасних умовах: Методичний посібник. – К.: ГУБП СВ України, 2002, – 48 с.;
6. Попов О.М., Моргунов О.М., Поляков С.Ю. Тактична підготовка: Навч. посібн. – Харків: НЮАУ, 2004, – 215 с.
7. Альбом схем дій підрозділів (відділення, взвод, рота, батальйон) у відповідності до стандарту № 2 (тактичні знаки НАТО). – Львів: НАСВ, 2017. – 80 с.
8. Порядок оформлення оперативних (бойових) документів. Затверджено Наказом начальника ГШ ЗСУ від 25.04.2018 № 170. – К., 2018. – 230 с.
9. Аналіз ведення антитерористичної операції та наслідків вторгнення Російської Федерації в Україну у серпні-вересні 2014 року. Генеральний штаб Збройних Сил України. Режим доступу: www.mil.gov.ua/content/other/anliz_rf.pdf.

ЗМІСТ ЛЕКЦІЇ ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ

Дана лекція є лекцією інформаційного типу. Вона повинна починатися з короткого вступу, у якому до аудиторії доводиться тема лекції, її значення у системі підготовки військового фахівця, цільова настанова і план лекції. Також необхідно дати стислу характеристику навчальної літератури, яка рекомендується.

В основній частині лекції, при розгляданні кожного питання, доцільно формулювати проблему, яка розглядається, встановлювати її зв'язок із майбутньою діяльністю військового фахівця та досвідом ООС (АТО).

Викладення навчального матеріалу повинне супроводжуватися демонстрацією слайдів.

Розкриття питань лекції, як і її загального змісту, здійснюється шляхом раціонального поєднання методів індукції і дедукції, прийомів викладання від часткового до загального. Лекція повинна формувати у тих, хто навчається, здатності до абстрактного мислення.

Лекція повинна закінчитися формулюванням стислих висновків з матеріалу, який розглядався, викладенням рекомендацій для самостійної роботи, якщо вони не були дані раніше у ході лекції та відповідями викладача на питання студентів.

ВСТУП

Зростання кількості війн і збройних конфліктів, які розпочиналися на підґрунті внутрішньодержавних протиріч з метою зміни політичного устрою, силового відокремлення від держави окремих районів, досвід збройних конфліктів у колишній Югославії, Афганістані, Чечні, сучасні події в Іраку призвели до подальшого розвитку поглядів на застосування збройних сил держав в боротьбі у незаконними збройними формуваннями (НЗФ).

Для України на сьогоднішній день проблеми розв'язання внутрішніх конфліктів у зв'язку із ситуацією на Донбасі та анексією Криму є актуальними, що підтверджується фактами проявів сепаратизму та відкритого збройного протистояння і періодичному виникненню напруженої обстановки в окремих регіонах у стосунках окремих верств населення з державними установами та закладами, при законодавчо невизначеному порядку залучення підрозділів Збройних Сил до участі у внутрішньому збройному конфлікті.

За цих умов Збройні Сили України повинні бути готові до виконання завдань за призначенням щодо захисту територіальної цілісності України, у тому числі під час ведення стабілізаційних дій в ході внутрішнього збройного конфлікту, особливо при організації протидії НЗФ.

1. СПЕЦІАЛЬНІ ВІЙСЬКОВІ ДІЇ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПІД ЧАС ЇХ УЧАСТІ У СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ ДІЯХ ВІЙСЬК ТА ПРОТИДИВЕРСІЙНІЙ ОПЕРАЦІЇ

На етапі внутрішнього збройного конфлікту, що розпочинається з конфронтації між збройними силами держави та збройними силами опозиції (або іншими організованими збройними угрупованнями), яка може бути вирішена лише методом збройної боротьби, механізовані і танкові військові частини та підрозділи можуть брати участь у стабілізаційних діях військ та спеціальній протидиверсійній операції.

Стабілізаційні дії військ – форма воєнних дій, яка уявляє собою сукупність узгоджених та взаємозв'язаних за метою, завданнями, місцем і

часом одночасних або послідовних заходів, акцій і дій, які проводяться визначеним складом військ у взаємодії з органами та підрозділами інших військових формувань (ІВФ) та правоохоронних органів (ПрО) у межах *стабілізаційної операції* або *самостійно* для стабілізації обстановки у кризовому районі.

Стабілізаційна операція ведеться з метою запобігання збройним конфліктам, їх ліквідації на ранніх стадіях, забезпечення та підтримання безпеки і стабільності в постконфліктний період. За своїм змістом ця операція полягає у проведенні спеціальних військових дій, маневру утвореним міжвидовим (міжвідомчим) угрупованням військ (сил) за єдиним замислом.

Спеціальна протидиверсійна операція проводиться спільними діями загальновійськових підрозділів, Сил спеціальних операцій (ССПО), інших видів Збройних Сил, інших військових формувань та правоохоронних органів (ІВФ та ПрО) у складі об'єднаного угруповання для виявлення, блокування та ліквідації диверсійно-розвідувальних сил (ДРС) противника або незаконних збройних формувань (НЗФ) у визначеному секторі (районі) відповідальності.

Під час участі у стабілізаційних діях військ, спеціальній протидиверсійній операції загальновійськовими підрозділами у взаємодії з формуваннями ІВФ та ПрО здійснюють **спеціальні військові дії**.

Термін «спеціальні військові дії» вже міцно ввійшов у тактичну термінологію. Досвід воєнних дій загальновійськових частин і підрозділів в Афганістані, Чечні, Дагестані, Грузії, антитерористичної операції, а потім і Операції об'єднаних сил на території Донецької і Луганської областей свідчить про виникнення нових прийомів боротьби з НЗФ, які істотно відрізняються від характерних позиційних форм протистояння – від так званої стереотипної тактики.

Спеціальні військові дії (СпВД) є складовим елементом стабілізаційної операції, самостійних стабілізаційних дій, спеціальної протидиверсійної операції. Вони направлені на роззброєння, а в разі відмови – знищення НЗФ. Це дії низового тактичного рівня. Вони співвідносяться зі стабілізаційною (протидиверсійною) операцією за масштабами і змістом, як загальновійськовий бій із загальновійськовою операцією.

Виникає питання: чому пропонується іменувати СпВД спеціальними і військовими? Відповідь може бути такою: спеціальними – тому що лівова частка їх змісту відводиться не традиційним, а саме спеціальним діям протипартизанської, протидиверсійної та антитерористичної боротьби, а військовими – тому що при затриманні (знищенні) НЗФ застосовуються також оперативні, режимні, слідчі заходи і дії, які відрізняються від військових за програмними цілями, характером, змістом і способами та проводяться іншими військовими формуваннями і правоохоронними органами. Інакше кажучи, військові дії – це дії частин і підрозділів Сухопутних військ у складі об'єднаного угруповання, яке створюється для проведення стабілізаційних дій, протидиверсійної операції.

Головна особливість спеціальних військових дій полягає в тому, що вони готуються і проводяться проти НЗФ (ДРС), які, як правило, намагаються діяти розосереджено на знайомій місцевості, не вступають у відкриті збройні зіткнення з урядовими військами, а завдають ударів нишком, застосовують

асиметричні дії, використовуючи тактику дій «слабкого» проти «сильного», виснажуючи противника.

Зрозуміло, що боротьбу з подібним противником неможливо організувати і вести за правилами звичайної тактики. Тут багато представляється по-іншому. Такі основні категорії військового мистецтва, як «бій», «противник», «ціна перемоги», «критерії ефективності бойових дій», мають трансформований сенс. Їх значимість абсолютно не та, що мала місце, скажімо, у Велику Вітчизняну війну, коли радянські війська вели боротьбу з німецько-фашистською армією. Не захоплення об'єктів місцевості стоїть в цьому випадку на першому плані, а створення необхідних політичних умов для мирного врегулювання внутрішнього конфлікту, нанесення мінімального збитку мирному населенню, недопущення великих втрат серед військовослужбовців від диверсійних і терористичних актів бандитів.

Важлива особливість ведення стабілізаційних дій військ і протидиверсійної операції полягає в тому, що військам протистоїть противник, який може з'явитися і зникнути несподівано в будь-який час і в будь-якому місці. Тому тут немає чітко визначеної лінії фронту, але є повсюдна боротьба, немає тилу як зони відносної безпеки. Обстановка, коли всюди фронт, коли всюди чатує небезпека, має сильний психологічний вплив на військовослужбовців, морально і фізично виснажує їх.

У подібних умовах боротьба з противником повинна ґрунтуватися на мистецтві, хитрості, своєчасному розкритті його замислів і планів.

Досвід останніх внутрішніх збройних конфліктів дозволяє віднести до спеціальних військових дій в рамках участі загальновійськових частин і підрозділів у стабілізаційних діях військ і спеціальній протидиверсійній операції наступні дії:

- ізоляційно-обмежувальні;
- блокувальні;
- розвідувально-пошукові;
- пошуково-ударні;
- рейдові.

Ізоляційно-обмежувальні дії мають на меті ізоляцію кризового району для створення сприятливих умов ведення стабілізаційних дій, зовнішнього блокування (локалізації) району збройного конфлікту, здійснення контрольно-пропускного режиму на шляхах і дорогах пересування у район і з району конфлікту та недопущення прориву ДРС противника і НЗФ за межі району збройного конфлікту та ізоляції їх від джерел постачання озброєння та військової техніки, боєприпасами та іншими матеріально-технічними засобами.

Блокувальні дії мають на меті обмежити маневр противника шляхом блокування району (ділянки) місцевості, який він займає. Для блокування підрозділи групи займають вигідні рубежі на місцевості, перекривають шляхи можливого виходу противника із району його розташування, шляхи (напрямки) постачання боєприпасів і зброї, надходження поповнення з наступним оточенням противника і примушенням до здачі, а у разі здійснення опору – знищенням.

Розвідувально-пошукові дії мають на меті визначити місце розташування загонів НЗФ (ДРГ), їх бойовий склад, наявність опорних пунктів, баз, складів, пунктів управління. Для цього можуть залучатися сили і засоби агентурної, космічної, повітряної, радіо- і радіотехнічної розвідки; розвідувальні органи спеціального призначення та військової розвідки. З метою уточнення отриманих від них даних доцільно застосовувати пошукові групи.

Пошуково-ударні дії застосовуються у випадках, коли в результаті пошуку не вдається досить точно виявити місце розташування НЗФ. Вони полягають у послідовному огляді місцевості у визначеній смузі, визначеному районі, або напрямку дій, з метою виявлення противника (об'єкта) та подальшого його знищення (захоплення) ударами і вогнем сил і засобів вогневого ураження, або проведенням нальоту чи ударом військ у визначеному районі, напрямку.

Сутність *рейдових дій* полягає у стрімкому просуванні по території, що контролюється противником і веденні бою з метою послідовного захоплення і знищення (виведення з ладу) раніше призначених або знову виявлених об'єктів, встановлення своїх базових районів, блокпостів, окремих пунктів, відновлення (встановлення) контролю над визначеним районом.

У ході рейдових дій необхідно намагатися шляхом швидкого і прихованого маневру здійснити блокування НЗФ і нанесенням комбінованих ударів з фронту, флангів і тилу, з землі і повітря домогтися їх розгрому. Для повного знищення груп, які відходять слід застосовувати вогневі мішки і засідки. При цьому необхідно домагатися раптовості, чіткої узгодженості дій підрозділів, щоб зірвати маневр противника, нав'язати йому свою волю, ввести в оману щодо напрямку нанесення удару, а також змусити відступати до місця влаштування засідки (вогневого мішка). Дії рейдових загонів не повинні бути ізольовані діями окремих підрозділів, а спільними і чітко організованими.

Рейд рекомендується здійснювати батальйонною тактичною групою (посиленим батальйоном) при підтримці артилерії та авіації.

Широке застосування спеціальні військові дії знайшли і **в ході антитерористичної операції (АТО)** на території Донецької та Луганської областей.

Так, на початковому етапі операції замисел керівництва АТО передбачав:

1. Зовнішню ізоляцію зони конфлікту.
2. Відновлення контролю над державним кордоном з Російською Федерацією, щоб припинити постачання зброї, боєприпасів та матеріально-технічних засобів та живої сили для бойовиків з РФ;
3. Розділення рейдовими діями території, яка контролювалася бойовиками, на декілька частин;
4. Оточення найбільших угруповань бойовиків і створення умов для подальшого їх роззброєння, а у разі опору – знищення.

Ізоляція зони конфлікту здійснювалася шляхом створення зовнішнього кола ізоляції виставленням блокпостів та обладнання опорних пунктів. Протягом травня-липня 2014 року по всій території проведення АТО було обладнано понад 120 блокпостів та опорних пунктів.

Для припинення інцидентів з порушенням державного кордону з Російською Федерацією керівництвом держави та завершення створення зовнішнього кола

оточення бойовиків було прийнято рішення про проведення *операції з відновлення контролю над кордоном*, яка розпочалася 12 червня 2014 року.

До операції залучалися дві батальйонні тактичні групи 72 омбр, дві батальйонні тактичні групи 79 оамбр, одна батальйонна тактична група 24 омбр, 2-а і 3-я гаубичні артилерійські батареї 55 оабр, неповний загін 3 опСП, 1 рота Нацгвардії, декілька загонів ДПСУ.

Станом на 16 червня в ході запеклих боїв було перекрито близько 250 км державного кордону. По ходу просування підрозділами виставлялися блок-пости на маршрутах, якими на українську територію проходили підрозділи російських бойовиків і російська техніка. 20 червня сили АТО підійшли до населеного пункту Ізварине, тим самим завершивши операцію з перекриття державного кордону. Але вже 26 липня 2014 року після тривалих обстрілів опорних пунктів артилерією та РСЗВ з території РФ, боїв з НЗФ контроль над кордоном було втрачено. Керівництвом АТО проведено операцію по виведенню підрозділів Збройних Сил (24-ї, 51-ї, 72-ї механізованих бригад, 79-ї аеромобільної бригади) та Державної прикордонної служби з-під постійного вогню артилерії РФ на ділянці кордону.

Важливу роль в АТО відіграють рейдові дії.

Рейдові дії проводилися, як правило, батальйонними тактичними групами з метою:

- розділення території, яка контролювалася бойовиками, на декілька частин;
- звільнення території від бойовиків та закріплення на вигідних рубежах з обладнанням опорних пунктів та блокпостів;
- зайняття вигідних рубежів для забезпечення безперешкодного проходу інших підрозділів, які висувалися для проведення рейдових дій;
- звуження кола ізоляції;
- з'єднання з підрозділами, які здійснювала рейдові дії по тилах противника та підрозділами, які виконували завдання по охороні та обороні державного кордону для створення зовнішнього кола оточення бойовиків;
- «пробивання» коридору на визначеній ділянці для створення зовнішнього кола ізоляції;
- посилення підрозділів, які утримували позиції та ін.

Яскравими прикладами застосування рейдових дій в ході АТО:

– рейдові дії батальйонних тактичних груп 95 аеромобільної бригади, 25 повітряно-десантної бригади, 51 та 30 механізованих бригад в рамках операції по захопленню стратегічно важливої висоти – кургану Савур-Могила;

– рейдові дії 24 механізованої бригади з метою заняття рубежу Лутугине – Ровеньки, а також з'єднання в районі м. Ровеньки з підрозділами 95 аеромобільної бригади, які на той час здійснювала рейдові дії по тилах противника в секторі Д та підрозділами 24 і 72 механізованих бригад, які виконували завдання по охороні та обороні державного кордону на ділянці Зеленопілля – Довжанське – Червонопартизанськ – Ізварине з метою створення зовнішнього кола оточення бойовиків;

– рейдові дії батальйонної тактичної групи 25 повітряно-десантної бригади з району Дебальцеве в напрямку населених пунктів Контарне і

Шахтарськ з метою посилення батальйонної тактичної групи 25-ї повітряно-десантної бригади, яка утримувала позиції на схід від Шахтарська;

– рейдові дії батальйонних тактичних груп 95 аеромобільної бригади та 30 механізованої бригади в рамках операції по «пробиванню» коридору на ділянці Степанівка – Красний Луч – Червона Поляна – Лутугине, з метою створення зовнішнього кола ізоляції та заборони постачання незаконним збройним формуванням зброї та боєприпасів, а також забезпечення безперешкодного проходження українських військових конвоїв;

Розділені на декілька частин рейдовими діями території, яка контролювалася бойовиками, *блокувалися* з подальшим роззброєнням бойовиків, а у разі опору – їх знищенням.

Прикладом проведення *пошуково-ударних дій* є пошуково-ударні дії 79 аеромобільної бригади – в район Добропілля; 95 бригади аеромобільної бригади – в район Березівки на початку вересня 2014 року ис. 1.2. Схема пошуково-ударних і рейдових дій 95 оамбр та 79 оамбр

Протягом 3 вересня штурмовими загонами цих бригад були проведені пошуково-ударні дії у визначених районах та звільнені від бойовиків Вугледар, Володимирівка, Благодатне, Оленівка, Миколаївка, Докучаївськ та Новотроїцьке. Під час проведення цих дій було виявлено та знищено велику кількість військових ЗС РФ, їх озброєння та військової техніки.

Отже, питання впровадження новітніх способів дій у практику боротьби з НЗФ мають суттєве значення так, як нерозривно пов'язані із вирішенням проблеми забезпечення національної безпеки держави. Саме тому, досліджуючи новітні способи дій загальновійськових підрозділів під час участі в стабілізаційних діях військ, спеціальній протидиверсійній операції, доцільно визначати найефективніші з них, що відповідають замислу поставленого завдання.

2. УЧАСТЬ ПІДРОЗДІЛІВ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ У СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ ДІЯХ ВІЙСЬК

На сьогодні поряд з класичними способами ведення бойових дій (оборона та наступ) набувають значення стабілізаційні дії (стабілізаційна операція), яка складає основу концепції превентивного стримування.

Батальйон (рота) може залучатися до участі у стабілізаційних діях військ у повному складі або окремими підрозділами, самостійно або у складі угруповання старшого командира. На основі батальйону (роти) можуть створюватися тактичні групи.

Реалізація стабілізаційних дій відбуватиметься з урахуванням особливостей застосування військ (сил), які мали місце в останніх збройних конфліктів. Тому, під час організації виконання завдань повинні враховуватися особливості, основними з яких є:

– обмеження (заборона) на застосування певних способів дій і засобів ураження;

– необхідність уникнення втрат мирного населення та руйнування (виведення з ладу) об'єктів інфраструктури;

– безпосередній контакт та постійний інформаційно-психологічний вплив з боку антидержавно налаштованих політичних партій, рухів і певних верств населення;

– необхідність одночасного виконання декількох різних за характером і місцем виконання завдань;

– автономність дій військових підрозділів;

– спільне виконання завдань з ІВФ та ПрО, штабами зон територіальної оборони.

Для виконання визначених завдань батальйону (роті) призначається *зона (район) відповідальності*, а для розміщення особового складу підрозділів, ОВТ, запасів МТЗ та забезпечення повсякденної службової діяльності поза межами пункту постійної дислокації – визначається *базовий табір*, який обладнується та утримується відповідно вимогам щодо розташування батальйону (роті) на місці.

Величина зони (району) відповідальності залежить від обстановки, що складається на місці, та адміністративного поділу територій і може становити для батальйону **30-40 км** по фронту і **15-20 км** в глибину; для роти – по фронту **10-15 км**, в глибину **5-8 км**. У залежності від обсягу і специфіки завдань, розміри зони (району) відповідальності можуть бути іншими.

Залежно від завдань, що виконуються підрозділи батальйону (роті) можуть вести демонстраційні, оборонні, рейдові, розвідувально-пошукові, пошуково-ударні, охоронні, ізоляційні, блокувальні, сторожові, патрульні, супроводжувальні, евакуаційні, аварійно-рятувальні та інші дії.

Вогневе ураження противника за будь-яких дій матиме обмежений характер і здійснюватиметься вибірково-об’єктовим методом з урахуванням установлених обмежень, забезпечення безпеки мирного населення та збереження об’єктів інфраструктури.

Під час участі у стабілізаційних діях військ батальйон (рота) може залучатись до виконання завдань з:

– посилення охорони або прикриття визначених ділянок державного кордону;

– ізоляції кризового району;

– ведення протидиверсійної боротьби;

– охорони та оборони важливих об’єктів і комунікацій;

– підтримки безпеки на маршрутах руху;

– виконання режимних заходів;

– надання гуманітарної допомоги населенню.

Посилення охорони державного кордону – це заходи, які виконуються на державному кордоні при загостренні обстановки у мирний час або в умовах правового режиму надзвичайного стану для підвищення інтенсивності застосування сил і засобів охорони державного кордону та збільшення глибини їх ешелонування відповідно до рішення командування ДПС. Воно може здійснюватися шляхом залучення підрозділів батальйону (роті) з передачею їх в оперативне підпорядкування формуванням ДПС для посилення ними підрозділів ДПС, що охороняють державний кордон на напрямках імовірного руху порушників державного кордону.

Механізований батальйон (рота) під час посилення охорони державного кордону може виділятися для посилення відділів прикордонного контролю прикордонних загонів, знаходитися в резерві (у складі прикордонної маневреної групи), а також брати участь у проведенні прикордонного пошуку органами ДПС з метою затримання (знищення) порушників кордону, ДРС противника та НЗФ, сприяти підрозділам ДПС у проведенні режимних і обмежувальних заходів, у відповідності до тактики їх дій.

Прикриття державного кордону – це заходи, які проводяться військовим командуванням у взаємодії з формуваннями ДПС в умовах правового режиму воєнного стану для відбиття нападу противника, забезпечення сприятливих умов для розгортання військ і ведення ними бойових дій, а також для запобігання переходу через державний кордон сил спеціальних операцій (ССО), ДРС противника та НЗФ.

Батальйон (рота) здійснює прикриття державного кордону разом із оперативно підпорядкованими органами і підрозділами Державної прикордонної служби (ДПС) шляхом ведення оборонних дій з обладнанням району оборони батальйону (опорного пункту роти) безпосередньо на державному кордоні та в прикордонній смузі. В глибині території проводиться ізоляція визначеного району шляхом виставлення рубежів військового загородження (сторожових постів, секретів, засідок), встановлення контрольно-пропускного режиму (контрольно-спостережних та контрольно-пропускних пунктів, сторожових застав), влаштування на магістральних комунікаціях блокпостів, організації патрулювання.

Ізоляція кризового району проводиться з метою створення сприятливих умов ведення стабілізаційних дій, блокування району збройного конфлікту, здійснення контрольно-пропускного режиму на шляхах і дорогах пересування у районі і з району конфлікту та недопущення прориву ДРС противника і НЗФ за межі району збройного конфлікту.

У зоні відповідальності та по периметру визначеного району можуть встановлюватися рубежі військових загороджень та створюватися блокпости за рахунок підрозділів, що безпосередньо залучаються до проведення операції. Ними перекриваються дороги та магістралі, ділянки узбережжя (річок), чим створюється зовнішня смуга ізоляції.

Рубіж військового загородження призначається уздовж основних комунікацій, рокад, на важливих ділянках узбережжя (річок) для недопущення проникнення ДРС противника та НЗФ і інших злочинних елементів із визначених районів (у визначені райони) і прикриття важливих об'єктів, шляхом виставлення на ньому засідок, заслонів, постів спостереження, секретів та організації патрулювання, а також утримання резерву для негайного реагування при виявленні ДРС противника та НЗФ. Основним завданням підрозділу, що створює рубіж військового загородження, є недопущення несанкціонованого руху поза межами дозволених маршрутів.

Рубежі військового загородження можуть створюватися із залученням підрозділів ІВФ та ПрО, підрозділів територіальної оборони.

Протяжність рубежу військового загородження залежить від отриманого завдання, умов місцевості, наявності сил та засобів.

Блокпост – військовий наряд, що призначений для несення служби на перехрестях важливих доріг, в'їздах (виїздах) до населених пунктів, станцій. Основні завдання, які виконує підрозділ на блокпосту: здійснення контролю за рухом транспорту, людей, їх перевірки та огляду, своєчасне виявлення пересування ДРС противника та НЗФ й інших злочинних елементів, шляхів можливого виходу бойовиків із районів їх зосередження, позбавленні доступу до джерел постачання боєприпасів і зброї та недопущення прориву через блокпост.

Блокпости можуть посилюватися особовим складом підрозділів Національної гвардії Міністерства внутрішніх справ (НГ МВС), Головного управління національної поліції (ГУНП), представниками СБУ; на окремих ділянках блокпости можуть створюватись за рахунок підрозділів НГ МВС.

При ізоляції визначеного району можуть обладнуватись контрольно-перепускні пункти (КПП) для огляду і пропуску населення і транспорту, а також створюватись фільтраційні пункти з залученням представників військової контррозвідки.

Ведення протидиверсійної боротьби розвідувально-пошукових, блокувальних (ізоляційних) та пошуково-ударних дій.

Підрозділи батальйону (роти) можуть залучатись до охорони ПУ, тилу, комунікацій, супроводу транспортних колон; прочісування визначених ділянок місцевості, виявлення та блокування ДРС противника (НЗФ); ізоляція району, оточення і роззброєння ДРС противника (НЗФ), а в разі відмови – знищення їх.

Для вирішення завдань протидиверсійної боротьби в батальйоні (роті) за наявності сил і засобів зі складу штатних і доданих підрозділів можуть створюватись спеціальні елементи бойового порядку: винищувальні протидиверсійні, військові маневрені, ударно-вогневі, повітряно-рейдові групи, групи мінування на вертольотах.

Винищувальні протидиверсійні групи застосовуються для прочісування місцевості і виявлення диверсантів, особливо в населених пунктах, лісах, горах. До складу таких загонів включаються найбільш боєздатні підрозділи. Окрім прочісування місцевості вони використовуються для створення рухомих і нерухомих заслонів і засідок.

Військові маневрені групи можуть складати мобільний резерв командира. Вони призначаються для виконання раптово виникаючих завдань. При виявленні висадки ДРС противника групи негайно висуваються у вказаний район і знищують їх. До складу груп включаються, механізовані підрозділи на БМП (БТР). Дії ВМГ повинні підтримуватись вогнем артилерії та вертольотами.

Ударно-вогневі групи призначаються для знищення ДРС і повітряних десантів противника у випадку, коли їм вдалося закріпитися на місцевості і зайняти оборону. Такі групи можуть включатися також до складу винищувальних протидиверсійних, блокуючих, рейдових і обходячих загонів.

Повітряно-рейдові групи використовуються для розвідки маршрутів, якими спланований рух транспортних колон, для виявлення на них засідок, заслонів, загороджень противника. Вони є дієвим засобом запобігання диверсійним діям противника.

Групи мінування на вертольотах застосовуються для блокування ДРС противника та НЗФ шляхом встановлення з повітря мінно-вибухових загороджень у районах їх виявлення і на маршрутах висування.

Охорона та оборона важливих об'єктів і комунікацій може здійснюватися батальйоном (ротою) спільно з підрозділами НГ МВС та ДССТ. Основними завданнями підрозділів батальйону (роти) є: своєчасне виявлення ДРС (НЗФ) поблизу об'єктів, що охороняються; недопущення захоплення (знищення) об'єктів і мінування місцевості на підступах до них; відбиття нападу.

Охорона організовується і здійснюється відповідно до положень статуту щодо здійснення сторожової охорони, оборона – відповідно до положень щодо ведення оборонного бою з урахуванням особливостей стабілізаційних дій.

У залежності від місць розташування об'єктів, їх розмірів, характеру функціонування комунікацій, приймається рішення щодо ведення охоронних, оборонних, сторожових, загороджувальних, патрульних, супроводжувальних дій, необхідності обладнання підступів до об'єктів вибуховими та невибуховими інженерними загородженнями. За узгодженням з органами СБУ організовується контррозвідувальне забезпечення дій.

Підтримка безпеки на маршрутах руху здійснюються з метою забезпечення безпечного та безперервного перевезення людей і вантажів через небезпечну територію або населені пункти, де існує загроза дій ДРС (НЗФ) або блокування маршруту вороже налаштованими цивільними особами.

Від батальйону (роти) виділяються підрозділи для охорони небезпечних ділянок на маршрутах руху і для супроводження колон або особливо важливих осіб.

Охорона небезпечних ділянок здійснюється шляхом несення служби на блокпостах, контрольно-пропускних та спостережних пунктах, а також патрулюванням маршруту. Блокпости виставляються на ділянках місцевості, найбільш зручних для диверсій та нападу ДРС (НЗФ). Для оборони найбільш важливих об'єктів (мостів, переправ, перевалів, вузлів доріг) обладнуються окремі опорні пункти.

Супровід колон під час руху дорогами здійснюється механізованими (танковими) підрозділами, сили і засоби яких розподіляються по колоні. Підрозділ, що призначений для супроводження колон, як правило, складається з передової охорони, основних сил та тильної охорони. Побудова похідного порядку, дистанція між транспортними засобами в колоні визначається відповідно до ймовірних дій ДРС (НЗФ), розміру та характеру колоні. Бойові машини підрозділу супроводу розставляються у колоні рівномірно з метою розподілу сил і засобів для відбиття нападу.

Виконання режимних заходів полягає в участі підрозділів батальйону (роти) у забезпеченні виконання особовим складом і місцевим населенням встановлених діючим правовим режимом обмежень.

Під час підтримання правового режиму в районі відповідальності, підрозділи батальйону (роти) можуть разом з органами і підрозділами ІВФ та ПрО брати участь у наступних заходах: встановлення і підтримання комендантської години; вилучення у підприємств, установ і організацій,

окремих громадян радіопередавального обладнання, телевізійної, відео- та аудіоапаратури, комп'ютерів і технічних засобів зв'язку; вилучення у громадян вогнепальної, холодної зброї та боєприпасів, а в підприємств, установ і організацій – також навчальної та бойової техніки, вибухових речовин і отруйних речовин; використання майна фізичних і юридичних осіб для розквартирування військовослужбовців та розміщення підрозділів; використання сховищ, споруд та інших об'єктів для потреб оборони, а також інших заходах, передбачених законодавством України про особливий правовий режим.

Забезпечення умов надійного функціонування органів державної влади здійснюється шляхом участі підрозділів батальйону (роти) в охоронних діях, обладнанні районів (місць) розташування ПУ органів влади, протидії диверсіям та терористичним актам, супроводженні та охороні під час пересування, сприянні у проведенні заходів забезпечення життєдіяльності.

Під час **виконання гуманітарних завдань** батальйон (рота) може залучатись до участі в наданні допомоги населенню у ліквідації наслідків диверсій, терористичних актів, надзвичайних ситуацій.

Підрозділи можуть проводити аварійно-відновлювальні роботи, забезпечувати населення продуктами харчування, водою, іншими МтЗ, надавати медичну допомогу, влаштовувати табори для тимчасового розміщення постраждалих, харчування та обігріву.

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Ведення стабілізаційних дій – складний і специфічний вид бойової діяльності. Він вимагає високої навченості особового складу і вмілих дій командирів і начальників .

Результати аналізу воєнних конфліктів останнього часу, в тому числі АТО на сході України, переконливо свідчать, що форми і способи застосування підрозділів змінюються та вдосконалюються. Історичний досвід вчить, що той хто своєчасно не помічає нову тенденцію розвитку (удосконалення) у воєнному мистецтві – обрігає свою країну на безповоротне відставання у воєнній сфері і як результат на неминучу поразку. Відповідно до тенденції розвитку збройної боротьби в сучасних умовах, потрібно узагальнювати й розробляти нові форми і способи застосування підрозділів. При цьому ми повинні не копіювати чужий досвід і наздоганяти провідні країни світу, а працювати на випередження.

Лекцію розробив:
професор кафедри
загальновійськових дисциплін

Анатолій ШЕВЦОВ

Лекція обговорена і схвалена
на засіданні кафедри,
протокол № _____
від « _____ » _____ 20__ р.